

Оптимальні шляхи українізації термінологічного апарату судової експертизи

Тетяна Кіпушева,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6178-103X>, e-mail: kipushonoktv@gmail.com

Дарина Духненко,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2058-6032>, e-mail: droolyndo@gmail.com

Інна Копитіна,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6713-3995>, e-mail: inna_190562@ukr.net

Запропоновано кроки для українізації законодавчої та нормативно-правової бази нашої держави загалом і термінологічного апарату судової експертизи та криміналістики зокрема.

Ключові слова: *українізація законодавства; термінологічний апарат судової експертизи й криміналістики; робоча група; публічне обговорення.*

Best ways for ukrainianization of the terminological apparatus in forensic science

Tetiana Kipusheva, Daryna Dukhnenko, Inna Kopytina

Steps are suggested for Ukrainianization of the legislative and regulatory framework in our country in general and the terminological apparatus in forensic science and criminalistics in particular.

Keywords: *Ukrainianization of legislation; terminological apparatus of forensic science and criminalistics; working group; public discussion.*

Закон «Про мови в Українській РСР», який утверджував українську мову «одним з вирішальних чинників національної самобутності українського народу» і забезпечував їй статус державної «з метою сприяння всебічному розвитку духовних творчих сил українського народу, гарантування його суверенної національно-державної майбутності» [1], та зміни до Конституції УРСР, які гарантували іншим національним мовам «вільний розвиток і вживання» [2], ухвалено ще 1989 р. Наступні потужні хвилі звільнення від зросійщення припали на 2016—2017 рр. у медіапросторі й освіті [3]. Зрештою, за понад 30 років незалежності наша держава зробила певні кроки на цьому шляху: випускники шкіл і вишів складають обов'язковий іспит на знання української мови, нею послуговуються в держустановах, вона превалює у вітчизняних масмедіа. Утім, цих кроків замало, особливо в умовах повномасштабного російського вторгнення та геноциду, спрямованого проти українського народу. Наприклад, ми досі керуємося Кодексом України про адміністративні правопорушення 1984 р. [4], та й основа тексту інших наріжних законодавчих актів — не найкращий переклад українською, а подекуди навіть калькування з російськомовних аналогів совдепівських часів. На нашу думку, позбавлення від кайданів русифікації потребують не тільки діловодство, освіта й культура: грамотною українською мовою слід викласти всю законодавчу та нормативно-правову бази нашої держави (зокрема, термінологічний апарат судової експертизи та криміналістики).

Науковці закладів вищої освіти й академічної науки, учені й практики судово-експертних установ України, представники громадських організацій судових експертів — учасники роботи круглого столу «Проблеми реформування базового законодавства України з питань експертного забезпечення правосуддя» [5], засідання якого відбулося в лютому 2020 року на базі Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса (нині — *Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»*) Міністерства юстиції України, — «розглянули пропозиції щодо імплементації норм чинних процесуальних кодексів до актів, які забезпечують здійснення СЕД, однозначного термінологічного визначення поняттєвого апарату в профільному Законі й надали слушні пропозиції щодо формування концепції проекту закону України про експертне забезпечення

правосуддя в Україні» [6, с. 54]. Утім, питанням українізації ані нормативно-правових актів із регулювання судово-експертної діяльності, ані вітчизняного законодавства загалом учасники цього масштабного обговорення уваги не приділили.

У системі Мін'юсту України також сповнюють оптимізмом затверджені 2015 р. Правила організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях [7] і спроба Київського НДІСЕ розробити проєкт ДСТУ «Судова експертиза. Терміни та визначення понять» [8].

Важливо розуміти, що процес українізації всього законодавства загалом і термінології судової експертизи та криміналістики зокрема потребує багато часу, але передусім — спільних і наполегливих зусиль влади, фахівців (як правників, так і мовознавців), академічної спільноти та громадськості. Варто зауважити, що українізація — це не тільки про заміну слів і словосполучень, а й про зважання на специфіку й контекст використання термінів із метою забезпечити зрозумілість і точність їх застосування у фахових документах та спілкуванні.

Українізація термінологічного апарату у сфері судової експертизи та криміналістики є важливим кроком для зміцнення національної ідентичності й забезпечення чіткості, прозорості та зрозумілості законодавства в Україні. Для здійснення перших кроків на цьому шляху вважаємо за доцільне вжити таких практичних заходів:

- 1) створити спеціальний комітет (робочу групу) із лінгвістів, перекладачів і представників судової експертизи, криміналістики та юриспруденції (такий спецкомітет (робоча група) здійснюватиме перегляд, переклад і адаптацію уже наявних і забезпечуватиме безпомилковість нових термінів (термінології) згідно з правилами української мови, дотримуючи законності й конституційності та зважаючи на специфіку конкретного документа; це допоможе обрати (сформулювати) терміни, найбільш точні та зрозумілі для послуговування саме в цій галузі);
- 2) забезпечити безперебійну роботу такого спецкомітету (робочої групи), вільну від будь-якого зовнішнього (політичного або економічного) впливу (із відповідним фінансуванням із Державного бюджету України);
- 3) організувати та провести публічні обговорення із фахівцями та громадськістю з метою визначити найбільш прийнятні та зрозумілі терміни;
- 4) залучити державні органи й масмедіа до участі в активному впровадженні українізованої термінології, пропагуванні її використання у щоденній роботі;
- 5) обов'язково зважати на міжнародні стандарти в цій царині (оскільки узгодження вітчизняної спеціальної термінології з уже усталеною міжнародною сприятиме збереженню та зміцненню зв'язків між фахівцями різних країн і зробить термінологію більш зрозумілою для всіх);
- 6) створити й видати друком спеціалізовані словники та довідники із українською термінологією, що сприятиме поширенню нових термінів у середовищі фахівців і студентів;
- 7) запровадити відповідні навчальні програми у спеціалізованих закладах вищої освіти (із акцентом на використанні української термінології в судовій експертизі та криміналістиці);
- 8) законодавчим шляхом внести зміни до відповідних законів і підзаконних нормативних актів (за підсумками роботи спецкомітету (робочої групи) фахівців);
- 9) стимулювати подальші наукові дослідження до узгодження термінології судової експертизи та криміналістики із вимогами сучасної української мови (із урахуванням новітніх досягнень науки, техніки й технологій).

Перелік джерел посилання

1. Про мови в Українській РСР : Закон УРСР від 28.10.1989 р. № 8312-11 (утрат. чин.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=8312-11#Text> (дата звернення: 14.08.2023).

2. Конституція (Основний Закон) України : Закон УРСР від 20.04.1978 р. № 888-IV (утрат. чин.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09> (дата звернення: 14.08.2023).
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 30.08.2023) ; Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації : Закон України від 23.05.2017 р. № 2054-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2054-19#Text> (дата звернення: 14.08.2023).
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 14.08.2023).
5. Проблеми реформування базового законодавства України з питань експертного забезпечення правосуддя : мат-ли кругл. столу (Харків, 06—07.02.2020). Харків, 2020. 136 с. URL: https://www.hniise.gov.ua/user_files/File/other/13%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D1%8F%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B0%D1%82%D1%8C.pdf (дата звернення: 14.08.2023).
6. Хоша В. Значення судово-експертної діяльності для здійснення правосуддя в Україні. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2023. Вип. 2 (31). С. 41—62. DOI: 10.32353/khrife.2.2023.04 (дата звернення: 14.08.2023).
7. Правила організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : затв. наказом Мін'юсту України від 18.06.2015 р. № 1000/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15#Text> (дата звернення: 14.08.2023).
8. Розробка проекту ДСТУ «Судова експертиза. Терміни та визначення понять» : звіт про НДР (остаточ.) № держреєстр. 0122U200193 / КНДІСЕ ; Мін'юст України ; кер. Н. В. Нестор ; викон. О. О. Садченко та ін. Київ, 2022. 127 с.

Перспективи використання 3D-друку для розслідування та розкриття кримінальних правопорушень

Артем Коваленко,

канд. юрид. наук, доц., Луганський навчально-науковий інститут ім. Е. О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Івано-Франківськ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3665-0147>, e-mail: new4or@gmail.com

Висвітлено перспективи використання технологій 3D-друку в діяльності із розслідування та розкриття кримінальних правопорушень. Продемонстровано сутність технології 3D-друку та можливості її застосування під час підготовки до слідчого експерименту, негласних слідчих (розшукових) дій і в межах розроблення засобів криміналістичної техніки.

Ключові слова: 3D-сканування; 3D-друк; 3D-принтер; слідчий експеримент; контроль за вчиненням злочину; техніко-криміналістичні прилади й засоби.

Prospects for the use of 3D printing for investigation and disclosure of criminal offenses

Artem Kovalenko

The prospects for the use of 3D printing technologies in investigation and disclosure of criminal offenses are highlighted. Essence of 3D printing technology and possibilities of its application during preparation for crime scene reconstruction, covert investigative (search) actions and within the framework of forensic equipment development are demonstrated.

Keywords: 3D scanning; 3D printing; 3D print; crime scene reconstruction; control over crime commission; forensic technical devices and means.

3D-друк є новітньою технологією, що дає змогу виготовлювати об'ємні предмети за цифровими 3D-моделями шляхом пошарового нанесення й накопичення певного робочого матеріалу. Сьогодні побутові 3D-принтери друкують із використанням пластика, а промислові здатні використовувати як робочу сировину метали, бетон, складні полімери, біологічні речовини тощо.